Ч. 16 Середа 22 січня (3 лютого) 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Діяльність Товариства ім. Шевченка в 1896 р.

(Справоздане діяльности виділу того-ж товариства за час від 1 січня до 31 грудня 1896 р.)

Нині, дня 2 лютого, відбувають ся звичайні загальні збори наукового Товариства імени Шевченка; нині мабуть і рішить ся дальша судьба сего товариства: чи оно буде і дальше так розвивати ся, як розвивало ся доси та бодай під взглядом економічним буде так поступати, як поступало від 1891 аж до кінця 1896 р., чи заспітить ся так само, як заспітила ся у нас вже не одна інституция. В сїй рішаючій хвили нехай бодай ширші круги довідають ся, який був стан сего товариства, яка діяльність его виділу до кінця минувшого року.

В справоздаю виділу з его діяльности в минувшім роцї каже ся:

Членам Товариства добре відомо, що від кількох лїт виділ подає справоздания зі своєї діяльности за кождий рік соніішний, а не адміністрацийний. Робить се виділ тому, щоби члени мали можність з'образити собі як слїд і стан маєтковий і поступ в розвою науковім Товариства від початку одного року до его кінця.

Подаване таких справоздань оказалось вельми пожаданим іменно від часу, як оборот фінансовий в товаристві став значно більший від обороту в лїтах попередних. Тай справоздавцеви наукового руху в товаристві о много вигіднїйше подати образ сего руху від початку до кінця року, ніж за роки адміністрацийні, які часто числом місяцїв між собою ріжнять ся.

Міг би однак хто звернути увагу на сю недогоду, що виділ, перейнаючи нераз в середині соніішного року управу товариства від уступаючого виділу, мусить таким чином відповідати перед слїдуючими загальними зборами не лиш за свою діяльність від часу вибору аж до кінця соніішного року, але і за діяльність попередучого виділу від початку соніішного року до загальних зборів. Загальні-ж збори мають судити про діяльність не лишень уступаючого виділу, але і попередучого, що вже дістав був абсолюторию тому рік на загальних зборах. Ся замітка була-б як на тепер вповні оправдана, однак коли для відбуваня загальних зборів установило-б ся раз на все початок лютого, тодї й загальна недогода усунула-би ся.

Від початку січня 1896 р. до загальних зборів, що відбулись 4 червня 1896 р. управляв справами Товариства виділ попередний, до якого належали впрочім ті самі люди, що й до теперішного, тілько що на місце п. А. Дольницкого увійшов до виділу п. Олександер Борковский.

Виділ, вибраний загальними зборами дня 4. червня 1896 р. управляв отже ділами Товариства не цїлих 8 місяцїв, іменно від 4 червня 1896 до 2 лютого 1897 р. Склад виділу був такий: Головою Товариства вибраним загальними зборами був п. Олександер Барвіньский, посол до Сойму краєвого і Ради державної та совітник Ради шкільної краєвої, заступником голови п. Ісидор Громницкий, ц. к. професор рускої ґімназиї у Львові, касиром, адміністратором та бібліотекарем п. Кость Паньківский, директор Інституту Руского Товариства педаґоґічного, секретарем п. Остап Макарушка, заступник учителя в рускій ґімназиї у Львові, членами виділу пп. Олександер Борковский, ем. директор ґімназияльний, та Петро Огоновский, ц. к. професор рускої ґімназиї у Львові. Заступниками виділових були пп. Др Володимир Коповский, професор семінарий учительских у Львові та Іван Копач, заступник учителя в рускій ґімназиї у Львові. Крім того входили по вимогам статутів до виділу директори наукових секций, згладно їх заступники: проф. Михайло Грушевский, директор секциї історично-фільософічної, проф. Іван Верхратский заступник директора секциї математично-природописної та др. Іван Франко, заступник директора секциї язикословної.

Полишивши діяльність наукову секциям займав ся виділ, як і минувшого року, переважно стороною адмiнiстрацийною Товариства однак все з оглядом на его науковий розвій. Тямлячи добре про се, що успіхи наукові зависять головно від материяльних засобів Товариства, старав ся виділ забезпечити єму доходи в двоякий спосіб: 1) приєднанем постійних, певних та користних робіт для друкарнї, 2) узисканем субвенций на цїли наукові від центрального правительства та Сойму краєвого. В цїлім минувшім роцї печатало ц. к. видавництво шкільних книжок всї рускі шкільні книжки в нашій друкарнї тай само Товариство друкувало в нїй свої видавництва оплачуючи кошти головно субвенциями одержаними на цїли наукові. То були два найпевнїйші жерела доходів друкарнї, а позаяк розвій науковий То.

11)

Послїдний з Моґіканів.

(Повість Джемса Фенїмора Купера).

(Дальше)

Наглий перехід від зворушаючих сцен борби до тишини, яка тепер окружала Геварда, поділали на его роздраснену силу уяви як би сон, і він мало що таки сам собі не вірив, чи то все правда, що він перебув.

З ворога не було анї слїду, здавало ся, як би на берегах ріки зарослих лїсами не було анї живої душі і в него вступала вже нова надія.

— Гуронів не видко — відозвав ся він до Давида, котрий все ще не зовсїм був прийшов до себе — сховаємо ся в печері і здамо ся на провидїнє боже.

— Пригадую собі, що я підняв був свій голос з оснтими любими дївчатами до Бога — сказав на то сьпівак як би в горячцї — але відтак гріхи мої мене покарали — якийсь нїби сон найшов на мене, підчас котрого гудів менї в ушах якийсь страшний, некольний крик.

— Бідний чоловіче! Встаньте та ходїть зі мною, поведу Вас на таке місце, де не буде чути ніяких фальшивих тонів.

— У спаданю водоспаду єсть мельодия! — сказав Давид. — Але той диявольский крик...

— Вже скінчив ся — перебив єму Гевард — а ті що его наробили, мабуть вже далеко звідси. Всюди тихо і спокійно, отже ходїть до печери, де будете могли сьпівати свої псальми так, що нїхто їх не буде чути.

Давид на силу усьміхнув ся, хоч по его лици пересунула ся слабенька тїнь якоїсь радости, коли Гевард нагадав єму его улюблене заняте і дав ся взяти Гевардови попід руку та зивести до печери.

Гевард наклав у входї до печери цїлу купу сасафрасу і старав ся як міг закрити отвір в скалї. Із середини одложив ще ту слабу запору вовняними дергами, які мисливі лишили, від чого в глубинї печери стало зовсїм темно, підчас коли з переду доходило ще слабеньке сьвітло кріз вузку прогалину, котрою плило одно рамя ріки, щоби на кілька сяжнїв понизше сполучити ся з другим.

— Менї не подобає ся така засада тутешних людий, щоби в случаях, в котрих лиш здає ся, що нема виходу, здавати ся без дальшої борби на свою судьбу — говорив Гевард підчас того, коли порав ся. — Наш пословиця, котрий каже: „доки житя, доти й надїї“, єсть відраднїйший і відповіднїйший для воякої натури. Вам, Коро, не треба додавати відваги, бо Вас держить власна сила духа; але хиба-ж нема способу, щоби успокоїти отсю дрожачу людину, що притулила ся до Вашого серця і плаче?

— Я вже тепер спокійнїйша, Денкене, — відозвала ся на то Алїсия і підняла голову з грудий сестри, на котрих виплакала ся, — значно спокійнїйша. Ми в сїй криївцї певно безпечні і маємо всю надїю на тих благородних людий, котрі для нас вже так богато зробили.

— Наша лагідна Алїсия говорить тепер як донька Менро'го! — сказав на то Гевард стискаючи її руку.

— Мужчина, що має коло себе такі два приміри сьмілої відваги, мусїв би встидати ся, як би сам не був героєм! — додав він відтак, сїв собі посеред печери та взяв в руки пістолет, який єму ще остав ся. — А прийдуть Гурони знову — говорив він сам до себе — то не так легко возьмуть нашу кріпость, як то їм здає ся.

Минуло споро часу серед тишини, в котрій всї аж дух в собі запирали. Вже заходив до печери сьвіжий, ранний воздух і не оставав ся без впливу на уми наших приятелїв. В міру того, як минали хвилї за хвилями, і не приносили з собою ніякого нарушеня їх спокою і безпечности, відзивало ся і чувство надїї в кождій груди, хоч нїхто не важив ся висказати ті ожиданя, котрим найблизша хвиля могла була зробити поганий конець.

Лиш Давид був на такий, як всї другі. Слабий промінь сьвітла упав на его помарнїле лице і на малу книжку, котрої повитирані картки став вновь пильно перевертати, як би шукав якоїсь відповідної до хвилї пісні.

Наконець, видко, знайшов, за чим так пильно шукав, бо коли дав собі голос своїм камертоном, засьпівав чистим голосом один із найкрасших імнів.

— А то не буде небезпечно? — спитала Кора, глянувши чорними очима допитливо на Геварда.

— Бідачиско! За слабий у него голос, щоби его можна було почути на дворі серед шуму водоспаду — відповів Гевард. — Нехай

вариства залежить в великій степени від зарібків друкарняних, тож виділ стояв лише на сторожі науки, коли старав ся ті зарібки для друкарні запевнити. Пильне бережене виділом інтересів друкарні довело до сего, що она в ніякім зі своїх предприємств страти минувшого року потерпіти не могла, дарма, що виділ стягнув на себе з тої причини ворогованя завдяки особам, що, не освідомлені цілком з внутрішними справами товариства, обговорювали їх прилюдно по руских і польских дневниках, підкопуючи тим чином довіре до виділу ба й вносячи розстрій в саме-ж Товариство.

З причини побільшеня доходів Товариства піднесено єму податок до висоти тої, яка вимагаєсь від всіх предприємств, що мусять бути зареєстровані. То й сталось з нашим Товариством. Оно узискало також й голос при виборах в Палаті торговельній, а повномочником Товариства для виборів був член виділу п. Кость Паньківский.

Сказано було, що другим жерелом доходів Товариства була субвенциї на цілі наукові від правительства центрального та Сойму краєвого. І так одержало товариство в році 1896 від В. Міністерства просьвіти 2000 злр., (така сама сума призначена вже й на рік 1897), а від Виділу краєвого разом 2500 злр. Голова товариства не лише в міністерство просьвіти вніо письменне прошене о підвисшене субвенциї до 5000 злр. і вставлене єї в буджет, але підніс сю многоважну для Товариства справу в Палаті послів.

(Дальше буде.)

Перегляд політичний.

Найдост. Архікн. Отто має зложити сего місяця візиту німецкому цісареви, але день від'їзду до Берлина ще не означений. Розійшла ся також чутка, що Є. Вел. Цісар має в цьвітни виїхати до Петербурга в супроводі міністра гр. Голуховского. Вість ту подаємо однакож з повним застереженєм.

Підчас своєї інсталяциї яко бурмістра Праги сказав др. Подлїпний, що буде руководити ся справедливостию і безсторонностию. Буде уважати своїм обовязком берегти в столици чеський характер, але й не занедбає німецких горожан на основі рівноправности і рівної вартости.

З Петербурга доносять, що правительство російске постановило будувати сего року пять кораблів воєнних, і кілька кораблів транспортових та торпедовців.

Новинки.

Львів дня 2-го лютого 1897.

— Єї Цїс. і кор. Висоність Найдост. Архикнягиня Бляйка, жена Найдост. Архикнязя Леопольда Сальватора, котрий мешкав кілька літ у Львові, а тепер перебуває в Загребі, повила в суботу вечером щасливо сина.

— Преосьв. епископ-номінат з Перемишля Константин Чехович виїхав дня 31-го січня до Станиславова просити еп. Куїловского на посьвячене, котре відбуде ся в Перемишли 21-го лютого с. р. Епископ поверне в середу, бо поступить ще по дорозі до родини. Дня 7-го лютого еп. Чехович поїде до Львова до Є. Ем. кардинала Сильвестра Сембратовича просити о посьвячене. Тогди відвідає також намістника, маршалка краєвого і других достойників.

— З перемиской епархії. Презенту на парохію Звертів, дек. куликівского, одержав о. Лев Пясецкий. — Канонїчну інституцию на Сторожі великі, дек. сяніцкого, одержав о. Віктор Савчак. — Завідательства дістали оо.: Йосиф Круликовский в Добромили, Конст. Федів в Шумачи, дек. височаньского. — Сотрудництво в Криниці, дек. мушиньского, одержав о. Казимир Дутковский.

— Нова стация телєграфу отворена з нинїшним днем в Сороцку, скалатского повіта, при тамошнім уряді почтовім.

— Стипендию ім. бл. п. Петра Целевича в сумі 50 зр. річно одержав від управляючого Совіта „Народного Дому“ п. Іван Савчак, студент I. року прав на университеті львівским.

— Зміна властителя. Маєтність Крехів, жовківского повіта, обіймаючу 3.000 моргів простору, купив на лїцитациї за 240 тисячів зр. львівский адвокат др. Райс.

— Поклади золота відкрили два учені Льобер і Леру в Чехії. Докладнїйше справоздане з розслїдів появить ся на весну, коли земля розмерзне і буде єї можна копати.

— Про зелїзничу пригоду на шляху Львів-Станиславів, о якій ми вчера коротко згадали, наспіли такі близші вісти: Поспішний поїзд з Сучави, що ішов до Відня, вискочив із шин на пристанку Ямниця, віддаленім о 9 кільометрів від Станиславова. Причиною сеї пригоди був відломок від гальми другого поїзду. Той відломок дістав ся був на годину перед катастрофою в кут сходячих ся при зворотницях шин і був причиною їх розлучення. Стукіт вагонів, що скакали по порогах і гупударяючих на себе возів наповнили тревогою подорожних, настало величезне замішане. Однако машиніст Щирский мав на стілько холоднокровности, що вскорі здержав поїзд. Вагони станули, лише машина відорвала ся від поїзду, вискочила далеко поза шини і упала на зелїзничий насип та зарила ся в землю. Щирский, що був на машині до кінця, має скалїчену ногу, а палач Рибак сильно потовк ся. Впрочім всї подорожні вийшли цїло з тої грозячої небезпечности.

— Самоубийство. Іван Бещак, горожанин міста Львова, зелїзничий підприємець, що брав участь в будові подільської зелїзниці, чоловік 62-лїтний, дуже товстий і недужий на карбункул, перебувши операцию, а сумнїваючи ся чи вилічить ся, вхопив револьвер і вистрілом в голову відобрав собі житє.

— Огидний злочин. В місцевости Куперсдорф коло Геркав номер лїсничий і в завіщанню призначив 500 зр. не доньці а внукови. Послїдна воля небіщика так роялютила его дочку, 50-лїтну женщину, що она застрілила свого 9-лїтного сина, а одну свячку, що вступила ся за хлопцем, тяжко зранила. По доверщеню того злочину хотїла ся повісити, однак завчасу єї відрізано і відставлено до суду.

— Слїдство против Долежаля, котрий убив дві старі жінки, Штегерову і Френцель у Відни, викриває що раз нові проступки Долежаля, котрі доси уходили єму безкарно. Викрито іменно богато

собі сьпіває, коли вже так конче єму захотіло ся.

Але хоч і слабий був голос, а все-таки, може якраз длятого був так жалібний і зворушаючий, що Алісиї заблисли аж сльози в очах, коли слухала тої побожної пісні сьпіваної з цілої глубини серця і з правдивою набожностию. Та й Кора усьміхала ся з прихильности для іменника великого царя жидівского за его ревність, а навіть і Гевард перестав дивити ся як доси заєдно лиш на вхід до печери і споглядав лагідно то на Давида, то на Алісию, котра знов дивила ся то на сьпівака то на него.

Аж нараз роздав ся на дворі страшенний крик, від котрого і пісня затихла.

— Ми пропали! — крикнула Алисия і кинулась Корі в розложені руки.

— Ще ні, ще ні! — сказав занепокоєний, але непохитний Гевард — голос несе із середини острова, а кричать, здає ся длятого, що побачили своїх погибших товаришів. Нас ще не викрили отже не тратьмо надії.

Хоч і як слаба та майже неможлива була надія на втечу, а все-таки Гевардові слова не були без хісна, бо сестри постановили чекати спокійно і тихо, що дальше буде. За першим криком роздав ся другий, відтак чути було, як голоси підходили близше аж до скали понад печерою, де аж воздух дрожав від крику, верещаня і витя, такого, на який можуть здобути ся хиба лиш зовсїм дикі люди.

Незадовго стали до сидячих в печері доходити голоси зі всїх боків. Кількох дикунів перекликувало ся зі своїми товаришами, що стояли над водою, а ті відкликали ся до них із скал. Чути було також крик так близько, що аж страх брав, бо із прогалини межи обома печерами, а ще страшнїйше вите роздавало ся із спода пропасти.

Словом, дикі крики рознесли ся так борзо по голих скалах, що ті, котрі їх підслухували, мусїли таки вже на добре побоювати ся, що їх тут незадовго викриють.

Коли ж нараз почув ся крик таки перед самим входом до печери, то Гевард отратив був таки всю надію, бо гадав, що їх вже викрили. Але надія вернула знову, коли він таки добре міг доміркувати ся, що голоси збирають ся около того місця, де Соколине Око лишив був свою рушницю. Вороги були так близько, що він міг навіть розрізняти поодинокі індиянські говори, а межи тими розпізнав і канадийский говір. Нараз хтось голосно закричав: la longue carabine![1]) — назва, котру, як то собі Гевард пригадав, надали були одному славному мисливому і полїшукови з англійского табору его вороги, а котрий — як то він аж тепер довідав ся — був лише що недавно его товаришем.

— La longue carabine! Довга рушниця! — кричали всї, один за другим, аж, видко, зібрала ся цїла громада около сего знаку побіди, котрий коли тут лежав, був знаком, що его властитель погиб. По довгій нараді, перериваній часами дикими криками радости, понесло ся знову у воздуси імя ворога, котрого тіло сподївали ся знайти на острові, як то здогадав ся того Гевард зачувши кілька слів.

— То рішаюча хвиля! — шепнув він до обох сестер. — Коли не схотять перешукувати нашої криївки, то нїчого нам не буде. Ми бодай певні того, що наші приятелї ушли щасливо їх рук і можемо за малих дві годин сподївати ся помочи від Віба.

Настали тепер довгі хвилї страшної тишини, коли дикуни взяли ся дуже пильно і оглядно шукати. Нераз і не два чув Гевард як они сували ся саме попри купу сасафрасу. Наконець галузе подало ся, один конець вовняної дерги спав, і до печери дійшло з надворку слабе сьвітло.

Корі аж мороз пішов по тїлї і она притиснула до себе Алїсию, а Гевард схопив ся в миг ока. В тій самій хвили роздав ся крик із середини острова на знак, що дикуни вайшли до сусїдної печери. В хвилю пізнїйше можна було пізнати по множестві і силї голосів, що цїла громада дикунів зібрала ся на тім місци коло них.

Позаяк печери були дуже близько себе, то Гевард, котрому здавало ся, що вже годі звідси втікати, станув поперед дівчат і Давида, щоби заслонити їх своїм тілом від нападу. Розпука взялась вже его і він підступив ся аж під саму слабу запору, що відділяла его від ворогів, приложив очи до якоїсь случайної шпарки і виглянув на двір, щоби придивити ся, що они там роблять.

Оттак далеко, що й рукою можна би его було досягнути, стояв величезний Індиянин, котрий грубим приказуючим голосом видавав своїм товаришам всїлякі розпорядки. Печера по другім боці була повна дикунів, котрі перетрясали горі ногами просту знадобу полїшука. Від крови з рани Давида було листе червоне і то впало дикими в очи. Побачивши той знак своєї побіди завили они страшенно, як та зграя, що знайшла знову страчену тропу.

Коли притихло, стали розривати пахучу постіль з печери на дрібні клаптики і розкидали галузки, як би гадали, що під ними сховав ся чоловік, котрого так від давна ненавиділи і бояли ся. Один з дикунів показав начальникови жменю закровавленого галузя і заявив свою радість таким витєм, котрого значінє Гевард аж тогди зрозумів, коли зачув слова „Довга рушниця!“ Наконець кинув дикун то галузе на купу, котрою Гевард заткав був вхід до печери, і тим заслонив єму вигляд.

Другі пішли за его приміром і так самі того не знали, що ще лїпше затикають криївку своїх ворогів. Нікому не приходило і на гадку, щоби перешукати ту купу галузя, бо в хвили замішаня і роздразненя гадали, що они таки самі накидали случайно ту купу.

Гевард відотхнув спокійнїйше, аж лекше стало єму на серци і вернув на середину печери та станув собі знову на тім самім місци

---

[1]) Читає ся: ля льонг карабін.

дрібних крадіжий, а єсть надія, що вийде на верх ще много инших проступків. Сензацию викликало найновійше відкрите, що Долежаль день перед убитєм Штеґерової уложив був плян убийства иншої старухи. Він бував у неї частим гостем і знав докладно єї відносини домові, грошеві і товариські. В цїли улекшеня проступку розіслав Долежаль до всїх співльокаторів сеї старухи листи, в котрих назначував їх сходини в віддалених частях міста, кождому в иншій сторонї. Підступ повів ся, бо в означений листами годині в дома не було нікого. Долежаль укритий, видїв се добре і коли хвиля надавала ся до сповненя убийства, він війшов до мешканя старухи. В кілька хвиль пізнїйше прибув до сеї старухи єї зять, через що Долежаль не міг єї убити. Ми згадували вже, що сестра Долежаля на вість про убийства сповнені братом, умерла. Отець Долежаля занедужав тяжко, однак, ще доси не вірить у вину сина і віднїс ся до одного з віденьских адвокатів з просьбою о оборону сина перед судом. В листї до адвоката просить отець, щоби синови не згадувати про смерть сестри і про свою недугу.

— **Енерґічна жінка.** В одній часописи, що виходить в Чікаґо, появило ся недавно таке правдиво американьске оповіщене: „Сими днями украдено менї, або від мене утїкло індивідуум, з котрим я перед недавним часом (признаю ся, що то була велика дурниця) повінчала ся. Виглядає прилично, але має дуже слабий характер. Бігає за першою лїпшою, забуваючи на супружі обовязки. Послїдний раз бачила я его в товаристві Юлії Гарріс. Хто менї приведе мого Тома, або вкаже місце, в котрім він перебуває і поможе менї відучити его раз на все волоченя поза дім, той одержить щедру нагороду. — Генрика Шмід“.

Господарство, промисл, торговля, гігієна і виховане.

Добрі ради.

— Чи можна з книжки або ґазети научити ся господарити і як? Єсть богато таких, котрі кажуть, що з книжки або ґазети не можна научити ся господарити. Чи то правда? І правда, й нї. Правда, бо дїйстно неодин, хоч би хотїв, не може научити ся; неправда, бо вже дуже богато людий научило ся з книжки господарити і богато учить ся, купують собі на то книжки і держать ґазети господарскі. В инших краях не так, я у нас, там майже кождий письменний чоловік, котрий має хоч кусничок города, чи він який урядник, чи сьвященик або учитель, чи селянин хлїбороб, не обійде ся без якоїсь книжки або ґазети господарской. Там мало що не кождий господар має у себе дома маленьку бібліотеку господарску і длятого там що року розходить ся множество навіть дорогих книжок господарских та видає ся богато всїляких ґазет. А у нас? У нас н. пр. — не во гнів кажучи — навіть між сьвящениками, не знаємо, чи знайдесь який десятий, котрий би купував собі книжки господарскі, хоч кождий мусить занимати ся господарством; о учителях нема вже що й говорити, а о селянах годї й думати. — Але чому же один научить ся, а другий нї? Бо один уміє думати і мислити, а другий нї. Книжка то як той чоловік, що лиш розповідає, але не поведе на поле і не покаже. Відтак не всї сторони, не всї ґрунти, не всї господарства однакові, та й не всї люди однакові; годї для кождого ґрунту, для кождого поля окрему книжку писати. Книжка для всїх. Длятого той, що учить ся з книжки господарити, повинен передовсїм бути мислячим чоловіком, повинен всему добре придивляти ся, за всїм слїдити. Коли читає щось в книжці або ґазетї господарской, повинен насамперед старати ся добре то вирозуміти, а відтак подумати над тим, чи дасть ся то так само у него зробити, на его ґрунтї, чи може треба дещо змінити і як, щоби було добре, і так як книжка каже і так, як его господарство, як его ґрунт і его сторона позваляє. Книжки і ґазети мають способи показувати, як що треба робити. На то суть рисунки. Розуміє ся, що рисунки мусять бути о скілько можна докладні, та й описи до них ясні, але мимо того треба рисункови добре придивити ся, уважно читати опис і дивити ся на рисунок. Найважнїйша річ однакож в тім, щоби господар умів читати не лиш в друкованій книжці, але й в тій великій, недрукованій, в книзї природи. За всїм в природі треба уважно і пильно слїдити, всему треба добре придивляти ся; треба знати, як що називає ся і яке має призначіне. Не досить н. пр. знати, що се жито, а то пшениця; але треба знати почавши від зеренця і корінців аж до самого вершка н. пр. до колоска і цьвіту в нїм та завязку в нїм на нове веренце; треба знати, як яка ростинка жиє, що їсть і що пє, що їй помагає, а що їй шкодить, як єї ратувати в хоробі і як єї стеречи від ворога. Хто так научить ся читати в природі, той і книжку скорше зрозуміє, лиш мусить добре вдумувати ся в то, що в нїй написано, мусить уміти іти тим самим слїдом за тим, що пише, мусить дивити ся его очами, коли хоче то добачити, що він ему показує. Словом, хто хоче научити ся з книжки господарити, нехай не читає лиш і робить на осліп так, як в книжці сказано, але нехай мислить, нехай розважає, порівнує, слїдить, придивляє ся, нехай вибирає то що для него відповідне і потрібне, а тогди певно навчить ся з книжки господарити і ще других буде учити.

— **Ще про сіль для худоби.** Давнїйші вісти про сіль для худоби доповняємо тут ще тим, що єї продають і в Делятинї та в Качици на Буковинї, в повітї радовецкім. Сіль та єсть занечищена (денатуралїзована) або полином, котрого додає ся чверть процент, або окиском желїза (т. зв. Caput mortuum) пів процент до чистої соли. Продаж соли для худоби хоче взяти в свої руки Видїл краєвий і буде єї продавати по 6 кр. за кільо.

— **Хто хоче мати хосен з города,** нехай зважає на слїдуючі правила: 1) На город треба уживати малю ґрунту, але за то дуже добре его обрабляти. — 2) Город повинен бути о скілько можна рівний, а не спадистий; не треба буде дуже підливати. — 3) Хто закладає собі порядний город, повинен его перший раз глубоко скопати, на 50 до 70 центиметрів, після того як який ґрунт. — 4) Але й пізнїйше треба глубоко копати, на 35 до 40 центиметрів. — 5) Копати треба, аж коли земля суха. — 6) Землю треба часто зрушувати сапою, особливо ґрунт глинистий, або коли довга злива прибє землю а від посухи зробить ся з твердa шкаралупа. — 7) Треба полоти за кождий раз, скоро лиш прокине ся бурян. — 8) Треба добре підливати, щоби земля замокла аж до споду. Коли має ся мало води, то лїпше підолляти кілька грядок а добре. — 9) Розсадники повинні бути малі, щоби їх можна добре підливати. — 10) Під всїма ростинами, котрі потребують богато вогкости, повинна бути земля вкрита. — 11) Засїяні грядки не треба за надто скородити. — 12) Скоро розсада має чотири гарні листки, треба єї розсаджувати.

— **Найлїпша масть до щепленя** робить ся після Ґавхера, властителя і директора школи садівничої і городничої в Штутґартї, слїдуючим способом. На 1 кільо масти бере ся: 765 ґрамів чистої сосновoї живиці (можна купити в аптицї) 100 ґрамів чорної смоли 30 ґр. баранячого лою, 50 ґр. воску, 50 ґр. житної муки і 5 ґрамів окру. Живиця, смола лій і віск топлять ся на грани і додає ся до них муки і окру та мішає ся. Барва тої масти єсть подібна до кори. Коли пристигне, робить ся з неї або грудку або валок і ховає ся до ужитку. Коли потреба, відломлює ся кусник, і розтоплює ся над спіритусовою лямпкою. До розтоплюваня добре мати бляшанку, під котрою в споді була би лямпка. Таку бляшанку можна всюди носити з собою.

що перше, звідки кріз розколину міг дивити ся в долину на ріку.

Індияни, видко, надумали ся инакше, бо вибігли всї разом з печери знову на то місце, звідки були прийшли. Заголосили, а то було знаком, що они зібрали ся там коло трупів своїх погибших товаришів.

— Забрали ся, Коро! — шепнув Гевард — і ми урятовані! Подякуймо Богу за его ласку, що нас виратував!

— Подякую ему! — відозвала ся Алїсия, вирвала ся своїй сестрі з рук, припала на скалї на коліна і одушевлена вдячностию стала молити ся:

„Богу небесному дякувати, що заощадив мому сивому татови тек гірких сльоз; — що уратував жите тим, котрих я так з цїлого серця люблю!“

Як Гевард так і спокійна Кора, тронуті глубоко споглядали на се дїло великої побожности, а Гевардови здавало ся, що ще нїколи не видїв красного образу вдячної побожности, як той, який представляла Алїсия в сїй хвили. Очи її сьвітили ся, личко покрило ся знову румянцями, єї чиста благородна душа пробивала ся на єї погіднім чолї.

Аж ось — ще мала уста отворені — як би нараз закаменїла, як би стала ледом. Побіліла як лїлія, лагідні очи, від котрих аж папало, стали стовпом, черги лиця викривили ся від страху, а руки, лише що радістно піднесені до неба показували з рухом страху перед себе.

Гевард обернув ся і побачив крізь шпару повисше входу дика, злобне лице Ренарда Сібтіля.

Але в сїй страшній хвили мав ще на стілько притомности, щоби по виразї лиця дикуна пізнати, що его око, увикле до сьвітла сонця не могло ще роздивити ся в темнотї. Вже хотїв з своїми приятелями сховати ся поза якусь скалу, як Мінґови очи засьвітили ся і показали ему, що вже за пізно, що їх вже викрив.

Годї описати, з яким тріумфом, з якою радостию споглядав дикий, а так страшно, що Гевард забуваючи на все, змірив ся до него пістолетом і стрілив. Коли дим розійшов ся, лиця зрадливого провідника вже не було видко.

За хвилю по тім збігла ся вся гурма з шаленим криком і заким ще Гевард мав час опамятати ся, рознесли цїлу купу галузя та розкинули, впали до печери з двох боків та вивели его і всїх, що з ним були на двір, де їх тріумфуючі Гурони обступили.

Глава десята.

Дикі проти свого в таких случаях звичаю не робили нїчого злого не лиш дрожачим зі страху сестрам, але навіть і Гевардови. Правда, що обсмотрювали богату вишивку на его уніформі і з жадобливим оком приглядали ся їй, по чім найлїпше було видко, як би они були хотїли дістати єї в свої руки; але приказуюче слово начальника здержало їх, а Гевардови дало здогад, що з ними хотять зробити щось особлившого.

Одна часть борців перешукувала і дальше обі печери, а коли не знайшли нїчого, вернули назад до других і в злости викрикували раз по раз: „la longue carabine!“

Гевард удав, що нїби то не розуміє, чого они хотять, а Давид, не знаючи француской мови, таки направду не розумів їх. Начальник оглянув ся наконець за Мавою, котрий мусїв бути товмачем.

Поведене сего дикуна було зовсїм инше, як всїх прочих. Коли тамті другі як малі дїти старали ся чим скорше заспокоїти свою пристрасть до строю забираючи бідолашну знадобу полїшука, або з кровожадними мінами шукали за властителем, котрого не було, Ренард стояв подалїк від злоблених з такою спокійною і вдоволеною міною, що аж надто добре було по нїм видко, що він бодай осягнув вже головну цїль своєї зради.

(Дальше буде).

Телеґрами.

Відень 2 лютого. Є. Вел. Цїсар принимав вчера на авдиенциї праского бурмістра дра Подлїпного і висказав ему своє вдоволенє з его бесїди.

Берлин 2 лютого. Муравєв виїхав до Петербурга.

Константинополь 2 лютого. В екуменьскім патріархатї заносить ся на кризу.

За редакцию відповідає: Адам Кроховецкий

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.